

Előfizetési feltételek:
Vidékre postán vagy helyben házhoz
horvá.)
Egész évre 16 frt. Fél évre 8 frt.
Negyed évre 4 frt.
Egyes szám 6 krajczár.
Hirdetmények díja:
6-hasábos petitor egyeztető hirdetésnél 12.
Kétszeresnél 10. háromszorossal 8 kr.
A nyilvántartási petitor 50 kr.
Bélyegdíj külön 30 kr.
Hirdetmények elfogadhatók a ki-
adónál kivül egyedül **Hausen-**
stein és Vogler hirdetésfelvételi
hivatalában Budapest: Forgács-utca
3. sz. I. em. Bees: Wallfischgasse 10. sz.
Prága: Graben 27.

KÖZÉPPÁRT

Politikai napilap.

Szerkesztői iroda:

Belváros, Kalap-u. 15. sz. I. em.

A lap szellemi részét illető minden köz-
lemény a szerkesztőséghez intézendő. —
Bementetlen levelek csak lemerít e-
széktől fogadhatók el. — Kéziratok nem
adnak vissza.

Kiadóhivatal:

Belváros, Lipót-u. 2. sz. földszint (Ker-
tész József könyvnyomdai irodája)
hova a lap anyagi részét illető közlemé-
nyek (előfizetési pénzek, hirdetések
kiadás körüli panaszok) intézendők.

Az új negyed alkalmával kérjük ügybarátainkat és
lapunk tisztelt olvasóit, a lap szétküldése körüli akadályok
elkerülése céljából, az előfizetések postautalvány
által eszközözendő mielőbbi szíves megújítására.

Előfizetési feltételek:

Egész évre (apríl—márcz.) . . . . . 16 frt.
Fél évre (apríl—sept.) . . . . . 8 frt.
Negyed évre (apríl—jun.) . . . . . 4 frt.

Az előfizetési pénzek küldendők: Kertész J.
könyvnyomdai irodájába, (belváros, Lipót-utca 2. sz.);
hová a hirdetések, reklamatások, s más, a lap anyagi részét
illető közlemények és fölszólalások is intézendők.

A főtanodai oktatás kérdéséhez.

(Két közlemény.)

II.

Megjegyzést kívánok tenni A. J. ur kritikájának
következő passzusára is: „Az egyetem célját
O. kissé homályos fogalmazásban igen helyesen
akként definiálja, hogy az egyrészt a szabad
tudomány művelésére, másrészt bizonyos élethi-
vatás számára, gyakorlati szakemberek képzésére
irányul. Arra azonban már nincs bátorsága, hogy
e célnak megfelelően szervezze az egyetemet,
mert ez bizony igen népszerűtlen intézkedéseket
igényelne. Hogy a „népszerűtlenek“ nevezhető
intézkedések javaslatba hozatalától legkevesebbé
sem tartózkodtam, erről meggyőződhetne volna A.
J. urat azon körülmény, hogy a kérdéses javaslatban
a vizsgálati időt minden szigorlatnál és
vizsgálatnál minden tantárgyból a jelenleg szokás-
ban levő egyegy óra helyett fél — illetőleg
egy órára főleg felmenni javasoltam, s így — szá-
mokban beszéltem — a szigorlatokat a mostani-
nál kétszer, illetőleg négyszer szigorubbakká tet-
tem. Ez azt hiszem, nem valami „népszerű“ ja-
vaslat, már t. i. azon értelemben, amint azt A. J.
ur, gondolom, érti. Különben a dolog ez oldalához
még vajmi sok szó fér, — de egy ilyen rövid
szóváltást nem tartok alkalmasnak arra, hogy az
itt szőnyegen forgó nagy horderejű kérdés meg-
beszélthessék s csak annyit akarok még meg-
jegyezni, miszerint én az intézkedéseket nem
népszerű, hanem célszerű voltuk szerint ítélem
meg; szükségesnek tartom, hogy a tanárnak a
lehető legszélesebb jog adassék arra nézve, hogy
mágnak hallgatói szorgalmáról meggyőződést
szerezhesen, — de ezen eljárást csak akkor tar-
tom célszerűnek, midőn a privát tanulás is ér-
vényesülhet, mert így, a mai chabloneok szerint
csak két lehetőség között lehet választani: vagy
megtartatnak szigoruan a szabályok s attól,
aki az egyetemre beiratta magát megköveteljük,
hogy az előadásokra szorgalmasan járjon, vagy
pedig, nehogy azon szegényebb tanulók előtt,
kik önmunkájukkal tartják fön magukat, a haladás
ösvénye elzárassék, kénytelenek a tanárok a
szabályokat lazábban kezelni s ezen felemás
eljárást megkoronázza azután a mostani gyenge
szigorlati rendszer. — Hogy ez a rendszer
tarthatatlan, azt nem tartom szükségesnek
hosszasabban bizonygatni, mert meg-
győződve vagyok, hogy mellettem áll a logika
minden regulája s mellettem bizonyítanak cultura-
lis viszonyaink. Nem valami rendkívüli, nem is
valami túlradiális azon eszme, mit én idevonat-
kozólag a kérdéses javaslatban kifejeztem. A ki
valamely főtanodán hallgatónak beiratta magát s
élvezni akarva azon előnyt, melyet a főtanodai
hallgatóknak a szigorlatoknál véleményem sze-
rint adni kell, s hogy ezt élvezhesse, kívánja,
hogy a tanár bizonyítsa, miszerint előadásainak
szorgalmas hallgatója volt: attól jure meg lehet
követelni, hogy az előadásokra szorgalmasan jár-
jon is — azonban, nehogy e jogosult szigor-
lati művelés feljődésére károsan hasson vis-
zát, szükséges megengedni azt, hogy azok is ér-
vényesíthessék ismereteiket, kik anyagi viszony-
aik, vagy egyéb körülmények miatt a főtano-
láknak nem lehetnek hallgatói, de azért egy szor-
goru vizsgán képesek bizonyítani készségüket.

Velekedésem szerint ez nem túlradiális, hanem
egy részről igazságos, más részről szükséges el-
járás.

Nem tetszik A. J. urnak az sem, hogy a pap-
növeldeket a főtanodák közé soroztam s szinte
gyanussá teszi magát az iránt, hogy ő, ki azon
javaslatot kritikálni akarja, el nem olvasta azt,
mert különben tudnia kellene, miszerint azon ja-
vaslat 119-ik §-ában a papnöveldeket illetőleg
én addig, míg az állam és az egyház közti vi-
szony törvényhozási megoldást nyerend, az ál-
lam részére nem többet, csak a fölligyeleti jogot
tartottam fön a papnöveldek föltt. Már hiszen e
tekintetben lehetnek különböző vélemények, de
én azon meggyőződésben vagyok, hogy egy oly
fontos intézményt, mint a minők a papnöveldek
az állam nem ignorálhat annyira, hogy vele szem-
ben még a tanügyi kormányzat fölligyeleti jogát
sem kívánja föntartani. Az állam és az egyház
közötti viszonyt szabályozandó törvény ugy lehet,
több jogot is fog az államnak e téren biztosítani,
de szóljon e törvény annak idejében bármiként,
addig, míg az a törvény megalkotva nincs, én el-
vitatlanul igazságosnak tartom azt, hogy a pap-
növeldek a főtanodák categoriájába tartoznak,
mind pedig azt, hogy ezen tanintézetek föltt az
államnak a fölligyeleti jogot fön kell tartania. —
És a kérdéses javaslatban csak is ennyit mon-
dottam ki.

Ugy látszik nagy töprengéseket okoz A. J.
urnak a semináriumi kérdés, — azt hiszi
hogy az egyetemi reformkérés ezen sarkallik.
Szó sincs róla. Minden esetre legelőbb tisztába
kell jönnünk az iránt, hogy főtanodáinkat a se-
mináriumi, vagy az egyetemi rendszerre akarjuk-e
fektetni? Amaz sokkal régiebb a másodiknál s
már a hinduknál Dhanvantar iskolája nem volt
egyéb, mint egy seminárium, azonban ma már az
ilyen semináriumi föladatát az egyetemek telje-
sítik s a mai semináriumi föladata a magasabb
szaktudományi kiképezést lett, — ezek nem áll-
nak ellentétben az egyetemi organizmus semmi
izével sem, — fölláttatásuk szükséges azért, hogy
ha vannak tanáraink, szaktudósokat tudjunk a
házában nevelni, de a fölsúlyt véleményem szerint
a gyakorlati életpályákra nevelő egyetemekre
kell fektetni, mert a semináriumi mély, kutató
tanrendszer oly hosszú időt föltételez, hogy min-
den tantárgyból ezen irányban képezve a gyako-
rlati életpályákra készülőket, elismerem, hogy
azok nagyobb készséggel, de bizony már meg-
öregedve lépének ki az iskolából.

Még csak egyet! Kritikájának végén A. J.
ur így beszél: „Ép oly kevésbé fogadható el az,
mit O. a tudóság elnyeréséről s a tudósoknak
a tudomány-csoportok szerint való hatféle fölosztá-
sáról szól. Az eszme jó, de maga a fölosztás
nem felel meg a szükségeseknek. Sokkal jobb, ha
e tekintetben a közoktatásiügyi miniszterium tör-
vényjavaslatának fölosztásánál maradunk.“ —
Tehát az eszme jó, hanem nem felel meg a szüksé-
gességnek, — s ebből az következik, hogy nem
azt kell kimutatni, hogy azon, A. J. ur szerint jó
eszmét miként lehetne a véleménye szerinti szüksé-
gességgel összhangba hozni, hanem, hogy azt sim-
pliciter el kell dobní. Oh logika! — Azt his-
zem, hogy elég lesz, ha ezen passusra csak aziz-
zelek, hogy constatírozom a tényt, misze-
rint azon logikai apparatushoz, melyet A. J. ur
kritikájának e részében elárult, sehogy sem il-
lik azon arrogans hang, amelyet egész cikkében
affectál.
Dr. Oláh Gyula.

— **A 21-es bizottságnak szerdán tartott ülésében**
Zsedényi Ede foglalta el, Csengery betegsége folytán,
mint korábban az elnöki szék, s a bizottság által fölké-
retet az elnöklésre. Széll Kálmán előadó jelenti, hogy
a 9 es albizottság 65 ülésben befejezte működését, s be-
mutatja annak terjedelmes munkáját. Gorove István
ugy lévén meggyőződve, hogy e munkát tárgyalása
2—3 hónapot igényel, s ezáltal a bizottság kiküldetésének
főezelje, t. i. hogy oly időben tegyen jelentést a háznak,

miszerint a kormány még ez ülészek alatt beterjesztendő
javaslatában a bizottság munkáját figyelembe vehesse,
el lesz tévesztve, indítványozza, intézzen a bizottság a
föltt kérdést a házhoz, vajjon ez utóbbi kívánja-e a
további tárgyalást vagy nem. Az indítvány, miután ellene
csak Irányi, mellette Péchy Tamás, Horváth Boldizsár,
Tisza Kálmán, Lónyay Menyhért és Péchy Manó nyilat-
koztak, elfogadott.

— **A Deákpártnak szerdán tartott értekezletén** a
miniszterelnök a 21-es bizottságnak főntebbi végzését
tudatta s azt a házban pártolni kérte, amit a párt el is fo-
gadott, mellette szólottak Zsedényi br. Liphay Pulszky
Ferencz, Molnár Aladár, Kerkapoly s többen, ellene
Paczolay.

Ezután a delegatio választására vonatkozólag kö-
vetkező névsor állapított meg:

Bánó József, Beöthy Ákos, Bittó Kálmán, Buja-
novics Sándor, Dániel Ernő, Domahidy Ferencz, Er-
nuszt Sándor, Eber Nándor, Falk Miksa, Gorove Ist-
ván, Házmán Ferencz, Hollán Ernő, Horváth Boldizsár,
Horváth Lajos, Horn Ede, Karácsonyi Guidó gróf,
Kemény Gábor báró, Lészay Lajos, Muzslay Sándor,
Paczolay János, Papp Lajos, Péchy Manó gróf, Pólya
József, Prileszky Tádé, Pulszky Agost, Rudics József
báró, Sennyey Pál br., Szentpály Jenő, Széll Kálmán,
Szögyényi László, Úrményi Miksa, Wahrmann Mór,
Wächter Frigyes, Wodianer Albert báró, Wodianer B.,
Zsedényi Ede, Horváth Mikró, Mrazovics Mátyás, Tom-
bor Iván, Vonesina Iván. Pót-tagok: Brogyányi Vince,
Hunyady László gr., Huszár Imre, Ivánka Imre, Lukács
Béla, Máday Sándor, Stoll Károly, Taray Endre, Toszt
Gyula, dr Brlic Ignác.

— **Ghyecy Kálmán** pénzügyminiszter, amint az
„Ung. Corr.“ értesül, megvizsgálta a távezetáshoz tartozó
pénztárakat, s azokban csak három milliót valamivel túl-
haladó készpénzkészletet talált.

— Az „Ung. Corr.“ szerint a Deákpárt tagjai kö-
zül sokan, annak a delegatióra vonatkozó hivatalos név-
sorából Bánó József és b. Kemény Gábor, a vacsora-párt
főtanadóját névtől kihagyták, ebből, valamint másrészt
azon körülményből, hogy ugy az elnöki, mint az alelnöki
választás alkalmával, néhány tag nem a párt jelöltjére
szavazott, azt következteti az idézett lap, hogy egyik
részről sem történik nagy erőlködés a külsőleg áthírdalt
szakadás betöltésére.

— **Az osztrák delegatio** elhelyezése az „Ung.
Corr.“ szerint nehézségekkel jár, mert az akademia, mely
a nevezett testület tanácskozáisra helyiségeit szokta
föladni, azokat ez idén maga „szükségli nagy ülési-
nek megtartására, melyek május közepén veszik kez-
detüket.

— **„A magyar kisbirtokosok országos egyesülete“**
megalapítására tegnap, (szerdán) délután gr. Festetich
Pál lakásán újabb értekezlet gyűlt össze. Jelen voltak a
földművelés és kereskedelmi miniszter, Somssich Pál, b.
Liphay Béla, Wodianer Béla, Jókai Mór, Möricz Pál,
Nagy György, Falk Miksa, Huszár Imre, Krausz Lajos,
gr. Kálnoky Pál, gr. Degenfeld Lajos s ezeken kivül
több, az ügy iránt érdekelt képviselő és pénzügyi szak-
férfi. Az értekezlet elnöke, gr. Festetich Pál bemutatta
a már kész alapszabályokat, egyszersmind jelentvén,
hogy ez alapszabályok a kormányhoz az engedélyezés
céljából már be is nyújtottak. Bartal kereskedelmi mi-
niszter átlátva az egyesületnek közzgazdaszatunkra vonat-
kozó nagy fontosságát igéri, hogy részéről minden lehe-
tőt megtesz annak sikerére nézve. Somssich Pál minde-
nek előtt az alaptörke beszerzését s az eszme fölkarolását
ohajtja. Horánszky Nándor egy állandó bizottság léte-
sét indítványozza, mely gr. Festetich Pál, b. Liphay
Béla, Wodianer Béla, Falk Miksa, Lónyay Gábor, Jókai
Mór, Krausz Lajos, Huszár Imre, Möricz Pál, Simonyi
Ernő, P. Szathmáry Károly személyökben ki is jelöl-
ték. Elnök fölszólítja a jelenlevőket, hogy az eszme ter-
jesztésére és az alaptörke beszerzésére addig is mindent
kövessenek el.

— **A „Hon“**-ban ezeket olvassuk: A 48-as párt
tegnapi értekezletén a többség, mint halljuk kimondta,
hogy mint párt többé nem fog létezni, s hogy egyesül a
Mocsáry-féle töredékekkel. A kisebbség ennek folytán (Csa-
nádyaival s Szederkényivel élén) a többséggel (Simonyi,
Hefly,) szemben külön állást foglal el, s különyletül fönt-
tartja a „Magyar Ujság“-ot.
A nemzetiségi képviselők is elkészültek memoran-
dumukkal, mely legközelebb világgá kerülend.

— **A Deák-kör elnöküül** Gorove István választott
meg.

— **A miniszter-elnök** minden vasárnap délelőtt 10
órákor fog nyilvános kihallgatásokat adni Budán, a mi-
niszter-elnöki palotában.

Buzsák Imre

— A pénzügyminiszter hetenkint kétszer, vasárnap és szerdán délutáni 1 és fél óráig fogad a pénzügy-miniszteriumban.

Országgyűlés.

A képviselőház ülése mártius 26-án.

Elnök: Perczel Béla több kérvényt mutat be, továbbá tudatja, hogy a szegedi királyi törvényszék több rendbeli sikkasztás s család bünterhével vádolt Eder István orsz. gyűlés képviselő kiadatását kéri.

Végül jelenti, hogy a véderőről szóló javaslat tárgyában kiküldött bizottság megalakult s elnökké Hollán Ernőt, jogyzóvé Pulszky Agostont választotta.

Batthányi Ferencz gr. a főrendiház jegyzője áthozza a Portugáliával kötött consulsági egyezményről; — az Oroszországgal kötött póstaszervezésről; — a Svéd-és Norvégországgal kötött kereskedelmi és hajózási szerződésről; — az 1872. VII. t. cz. A) XX. és B) X. fejezetei némely cziméi és rovatainál tett tulkiadások födözéséről; — végre a magyar határőrvidéki törvénykezés újraszervezése folytán fölmerült költségek födözéséről szóló, és a főrendiház által változtatlanul elfogadott törvényjavaslatokat.

Több képviselő részéről kérvények nyújtottak be. **Hodossy Imre** a jogügyi bizottság nevében bemutatja annak jelentését a vaspályák által okozott halál vagy testi sértések iránt adandó kártérítésre vonatkozó tvjavaslat tárgyában.

Gaál Mihály mult év márczius 21-én a volt pénzügyminiszterhez intézett interpellációját, Szoboszló város részére 38,262 frtnyi adó elengedése tárgyában megújítja; interpellálja továbbá a pénzügyminisztert az iránt, minő törvény szerint történt az, hogy egy bősörményi lakosnak adóvégrehajtás utján lefoglalt marháját az első határnap az illető közeg becsáron alul eladta, végül interpellálja a vallás- és közoktatási minisztert: van-e tudomása arról, hogy a pesti orvosi egyetem irodái helyiségeért évenkénti kétezer forintot fizet az állam és e helyiség részben egy tanár által használatik, részben pedig ezen tanár által 1200 frtért bérbébe adatott?

A beadott interpellációk az illető miniszterekkel közöltetni fognak.

Vidliczkay József kérdi a közlekedési és pénzügyi minisztert: Van-e tudomása arról, hogy a vasuti hivatalnokok az utazó-közönség irányában erőszakos zaklatásokat visznek véghez, és kérdi, hogy a kormány rendeltétől történik-e az, hogy a vasuti személyzár s podgyász-forgalom lehető könnyítése egyik főhivatásuk, épen ellenére ezen hivatásuknak, ily zaklató kutatásokra felhasználhatnak? s hajlandó-e a kormány akkép intézkedni, hogy az utazó közönség zaklatásoknak kitéve ne legyen?

Lázár Ádám kérdi az igazságügyminisztert: szándékozik-e a közforgalmi értékpapírok megsemmisítése iránti, mielőbbi tvényjavaslatot beterjesztetni? s mivel indokolhatja az eddigi mulasztást?

Pauler Tivadar igazságügyminiszter: Tisztelt ház! A közforgalmi papírok megsemmisítésének kérdése egyike a legfontosabbaknak és legnehezebbeknek.

Az europai törvényhozások hosszabb idő óta összeegyeztetni iparkodnak itt a magán tulajdon szentségét a közforgalommal s az ily papírokat szerzett jóhiszemű birtokosok érdekében, és ezért nem volt könnyű azon kérdést megoldani oly módon, hogy a mig egyrészt lehetőleg biztosítsák a tulajdon, más részről, — miután ezen papírok névre nem szólnak s így, mint a pénz, kézről-kézre forognak s így könnyen megtörténhetik, hogy valaki ily papírt legjobb hiszemben megszerz, melynek utóbb eredeti megszerzése más által hiányosnak mutatkozik, senki jogaiiban ne csorbítsák, és a közforgalom veszélynek ki ne tétessék. Ennélfogva — ismétlem — ez az europai törvényhozásnak egyik nevezetesebb kérdését képezi, és midőn a magyar kormány ennek megoldásához fogott, mindenekelőtt a magán érdek-

A „KÖZÉPPÁRT” TÁRCZÁJA.

Az ipar védelméről.

(Felolvasás, tartotta f. é. márczius 22-én a muzeum dísztermében Horn Ede.)

II.

Mondtam már, hogy bizonyos mulasztásokért nem az iparosokat illeti az egész felelősség. Áll ez főleg az ipartörvény felszög foganatosításáról. A felelősség lényeges része itt a kormányt terheli. Az ipartörvények alakítását távolról sem támogatta; megnehezíté, hátráltatta azt inkább az örökös húzás, halasztás által, mely az elébe terjesztett alapszabályok elintézését jellemző. Az iparbizottságok alakítása érdekében tudommal semmi buzditás, serkentés vagy csak komoly figyelmeztetés sem jött felül. A tanoncok oktatása ügyében s általában az oltalmukra megállapított törvényes határozmányok végrehajtására nézve az intézkedések még mindig váratnak. Szóval: a szabadelvű s korszerű ipartörvény foganatosítása, amennyiben ez utóbbi a kormánytól függ, eddigelőt irrott malaszt maradt. Pedig a jó akaraton kétkedni nem szabad; a kitűnő egyéniség, a kinek kezére volt bizva tegnapelőtt az országos iparügyek vezetése, élénk rokonszenvvel viseltetett ezek iránt s viszonylagos melegséggel fölkarolta ezeket. — Miképp magyarázható tehát még akkor még a legszerűesebb s legjogosultabb várakozások nem teljesülése?

Tudom ugyan t. hallgatóság, hogy általában ez nem tartozik a ritkaságok közé mi nálunk. Áll kedves honunkban inkább mint hárhoz az ősmert közmondás, miszerint a törvény s annak végrehajtása, az ígért s annak foganatosítása, a várakozás s annak teljesítése közt igen jelentékeny a távolság, néha oly jelentékeny, hogy a kettő semmiképp nem tud találkozni. Azonkívül, nem egészen ok nélkül beszélnek a magyar szalmatüzlől. — Mégis az ipar ügyében jelzett bajoknak van még egy más

nek kellő megfontolását tartotta szükségesnek s ezért a minisztertanács határozata folytán a földterhermentesítési alap igazgatósága elnöksége alatt bizottságot alakított, mely e nagyfontosságú kérdés megoldásával foglalkozik. Sürgetni fogom e munkának mielőbbi befejezését, hogy így a nyilvános ohajtásnak úgy, mint a közszükségnek eleget téssek. (Helyeslés.)

Lázár Ádám meg van elégedve a válaszzal s azt a ház tudomásul veszi.

Zsedényi Ede, mint a 21-es bizottság előadója, bejelenti, hogy a 21-es bizottság egy 9-es bizottságot küldvén ki a következő évek költségvetésének bírálatára, ez nagy munkát lát meg, melyre nézve a 21-es bizottság jelenleg a következő kérdést intézi: nem találná-e ezelszerűen a ház, hogy a 9-es bizottság javaslatát a 21-es bizottság tárgyalása nélkül terjeszse elő a háznak, melyet az a kiküldetés céljához híven, mihez tartás végett azonnal kiadhatja a kormánynak?

Korizmicz László. A 9-es bizottság munkáját igen nagybecsűnek tartja, de különben sem akarja, hogy „Roma deliberante Saguntum perit”-féle eset történjék velünk: azt ajánlja, hogy a 9-es bizottság munkálata adassék ki a kormánynak s ez ennek alapján terjeszse elő javaslatait.

Irányi Dániel jelzi, hogy ő már kezdetben ellenezte e bizottság kiküldetését, mint inparlamentarist és ezelszerűt; de még a 21-es bizottság sem ismeri a 9-es bizottság munkát. Annál kevésbé látja elfogadhatónak, hogy a kormánynak a ház kiküldetésével adassék át a munkát. Azt tartaná ezelszerűen, hogy a 21-es bizottság az ünnepek alatt is működjék. O nem vár a 21-es bizottság működésétől nagy eredményt, — de azt igen is követeli, hogy a ház e munkát fölött nyilatkozhassék. Ha Zsedényi véleménye elfogadtnak, akkor föltartja magának a jogot, hogy ellenvéleményt nyújtson be. Ezt eddig nem tehette, mert még a véleményt is csak ma hallja először.

Pulszky Ferencz jelzi, hogy mindkét előtte szóló véleményétől elütő nézetben van. O azt tartja, hogy a kormánynak kormányozni, a törvényhozásnak ellenőrznie kell. Ennélfogva ő már eredetileg is ellenezte a 21-es bizottság kiküldetését, mert az lekötés; de nem is ez volt a célja a 21-es bizottságnak, hanem, hogy a nemzet intelligenciájának sikerüljra egyesüljön. A kormány sőt az országgyűlés is abdicált, mert azóta sem kormány, sem törvényhozás nem volt. Azt hiszi, hogy a coalitio azért nem sikerült, mert nines olyan magyar szó, mely mind a három elágazást betakarta volna, de lett még is valami a dologból: egy önmagában bizó kormány, melybe ugyan két lélek van, el fért volna a 3-dik is, s meg lett volna a szentháromság. A huszonegy-bizottság hívatása be van fejezve s annak munkálata hasznos anyagnak fog szolgálni. O azt ajánlja, hogy a 21-es bizottság érdemleges tárgyalás nélkül terjeszse a ház elé.

Tisza Kálmán előre bocsátja, hogy a 21-es bizottság nem is akart egyebet, mint azt, mit Pulszky javaslat tartalmaz. O nem követi Pulszkyt a titkos intenciók felsejegetése terére, ő már akkor, midőn indítványoztatott, megmondotta volt, hogy miért nem helyesli s más intenciókat nem volt. A mi eredményt Pulszky a 21-es bizottságnak tulajdonit ő nem látja, mert hisz a pártok élössége vagy békülékenységese azóta nem is tapasztalható. A mi Pulszky azon, véleményü különbségeket rejtió philologiai nézetét illeti, ő soha sem keresett oly szavakat, melyek alá mások oly elveket rejtenek el, melyeket kimondani nem akarnak vagy nem mernek. O mindig nyíltan ki szokta mondani nézeteit. De nem helyesli a bizottság további működését, mert az mind a kormányt, mind a törvényhozást megzibasztja. De az idő miatt is nehéz az, mert a 21-es bizottság június végeig be nem nyújthatná jelentését.

De lehetőnek nem tartja, hogy a 21-es bizottság több hasznat tehesen, mint a mennyi kár a törvényhozás és kormány fönnakasztása által az országot éri. Különben

okozója, s ez abban áll, hogy a vezénylő s döntő körökben az ipar jelentőségét, fejlesztésének horderejét még ma, úgy látszik, nem tudják méltányolni kellően, egész mérvben.

Mi tagadás benne? Nem könnyű dolog kibontakozni mátló holnapra az irányból, melyet századok történelme rá nyomott egy nemzet vagy vidékre. Az 1848 előtti Magyarország nem is ősmerte a munkát, e szó utjabkori értelmében. Két osztályra oszlott a lakosság; létezett a fogyasztó birtokosoké egy részről, a robotozó birtokalanoké más részről. Mind az egyik mind a másiknál hiányzott még az alkalom is, az alapföltétel, a mai szellemben fölfogott munkásságra; e munkásság alatt értem azon, a szabad ember szabad akaratóból folyó, a szükség rugója alatt keletkező, de megelégedéssel elfogadott, az egyen testi s lelki tehetőségét fokozó, nemes majdnem büszke öntudattal teljesített teremtő s termelő szakadatlan tevékenységet, — mely a mi időnkben, a töle uralt vidékeket polezról polezra enelé jölt, gazdaság, tekintély s hatalomban. Ennek nyoma alig léteztett Verbőczy Magyarországnak. A birtokos osztály henyelt; a birtokalan osztály robotozott; dolgozni, szükségtelemnek, emez haszontalannak nézte, s nem ok nélkül: az egyiknek volt elege, míg ha semmit sem tett is; a másinak nem volt semmie, bár mennyire fáradozott volna. Így akarta a törvény, így az állami s társadalmi szervezet. E szervezetet pedig a jelzett két osztály: a henyélő fogyasztóké s az éhező robotosoké, kitöltötte majdnem egészen. Alig itt-ott maradt a kettő közt egy helyeske a sajátképeni munka s annak képviselői számára! A városok szolgáltatták e menedék- vagy tartalékhelyet. Tudja pedig mindenki, mennyire volt szerény a szereplésük, ez irányban szintén; legnépesebb helyeink is inkább az oriai falvak mint a középszerü városok jellegét viselték magukon. A középsztaályt, mely már a középkorban, de főleg a 17-ik század óta oly jelentékeny szerepet játszott Európá haladottabb államaiban, aligha névszerint ősmerték Magyarországon a tizenzenkilenczedik század első felének majdnem lejártaig.

ha a ház parancsolja, a 21-es bizottság folytatni fogja működését. De eláll minden különvéleménytől, mert a 21-es bizottság javaslatahoz úgy is majd hozzácsözlhat, midőn azon javaslatok országos tárgyalás alá fognak kerülni. Irányi szerint is a 21-es bizottság működésétől semmit sem várhatni, semmiért pedig kár 3 hónapot veszíteni. Azért kéri Pulszky javaslata elfogadását. (Élénk, általános helyeslés.)

Ezután **Bimonyi Ernő** készül beszélni, s nagyon meglepettnek látszik, midőn a ház legtöbb tagjait a terem-ből távozni látja, különben a képviselő ur annyira szokott visszaélni a ház türelmével, miszerint ha igazságos akar lenni, alig vonhatja kétségbe e kis demonstrációk jogsultságát.

Nem tudjuk ezen körülmény vagy más oknál fogva beszélt röviden. Irányi nézetéhez csatlakozva, megjegyezte azt is, hogy Zsedényi kérdés indítvány levén, arról a ház nem is határozhat azonnal.

Zsedényi Simonyi állítása ellen, a gyakorlatra hivatkozik.

Péchy Tamás Zsedényi véleményét osztja a mi a kérdés rögtöni tárgyalását illeti, különben Tisza nézetét pártolja.

Csanády Sándor nem tarthatja tárgyalhatónak Zsedényi indítványát.

Ürményi Miksa Pulszky indítványát pártolja.

Deáky Lajos úgy látja, hogy a 21-es bizottság tagjai ninesenek egy véleményben, kívánja, hogy előbb ezek jönnének egymással tisztába.

Csernatony L., előtte szólónak nyilatkozatára megjegyzi, hogy a 21-es bizottságnak csak egy tagja, Irányi, volt más véleményben. Szólok soha sem pártolta a 21-es bizottság kiküldését, melyben a képviselőház hatáskörének csorbítását látta, hozzájárul Pulszky indítványához.

Szavazásra kevéslen a kérdés, Pulszky indítványa lett elfogadva, ellene csak a szélsőbal szavazott.

Zichy gr közlekedési miniszter, egy, Ürményi Miksa képviselő ur által gyór-sopronyi vasut kiépítése tárgyában hozzá intézett interpellációjára azt válaszolja, hogy a munkák egészen soha sem lettek beállítva, hogy a rosz pénzviszonyok folytán az engedelményesek némi könnyítések kérnek, melyeket igazságosoknak tartván, e tárgyban legkőzelebb törvényjavaslatot fog a ház elébe terjeszteni, végül megjegyzi, hogy úgy hiszi, a vonal nem ugyan összel, a mint az interpelláló kívánja, hanem a törvényszabta időben t. i. 1875. áprilisban meg fog nyitítani.

Ürményi Miksa előadja, mily hosszú idejig tárgyalatott a kormány kebelében e kérdés, a mi a miniszter elődjének kell, hogy hibául rójja föl, attól tart, hogy ha őzre nem készül el a vonal, tavaszra sem lesz meg, s nem fog annak építése ha az úgy hamar el nem dől, az inségeknek munkát nyújtani, különben kéri a házat venné tudomásul a választ.

A válasz tudomásul vétetik.

Következik a napirend, egy alelnök és a delegatio választása. A szavazatok egyszerre adatlak be, — a delegatiókra a szélsőbal, s a baloldai egy néhány tagja nem szavazott.

Alelnöknek **Torma Károly** lett megválasztva 139 szavazattal, **Tisza László** 92, **Paczolay J.** **Kemény Gábor** 4, **Bonis Döme** 3 szavazatot nyertek 2 szavazat két névre oszlott meg, 2 üres volt.

A delegatióra beadott szavazatok eredménye a holnapi üléseben fog kihirdetni, melyben a 21-es bizottság is befogja a 9-es albizottság munkálatait terjeszteni.

A IX-es albizottság jelentése a 21-es bizottsághoz.

Azon rendkívüli fontosságnál fogva, melyet a 21-es bizottság albizottságának munkálata igényel, kötelességünknek tartjuk azt lapunk olvasó közönségével egész terjedelmében megismertetni.

A tisztelt bizottság folyó évi január hó 21-én tartott

Változott azóta a helyzet, s pedig gyökeresen. Az 1848. törvények egy ugrással átültettek minket a közép-korból az ujkorba. Csak hogy az ily természeti forradalmak könnyebben s gyorsabban foganatosíthatók a törvények mint a tényekben, az intézmények, mint a szellemekben, az államszervezet mint a társadalomban. Innét magyarázható, hogy maiglan hiányzik mi nálunk sok helyütt a termelő munkásságnak helyes fölfogása, teljes méltánylása; hogy ennek következtében sem a törvényhozás, sem a kormány, sem a hatóságok részéről nem részestül a kellő figyelem, és szükséges támogatásban. Csak innét magyarázható meg az, hogy mind az ipartörvény, mind más, a nemzetgazdasági életet érintő törvényeknek igen lényeges határozmányai néha, éveken át papírosan maradtak; hogy mind a Cisleithaniával 1867-ben, mind az azóta több külföldi államokkal kötött vám s kereskedelmi szerződésekben nemzetgazdasági érdekeink nem találkoztak mindig az őket illető tekintettel, hogy adótörvényeink sem tanuskodnak az iparos fejlődés érdekeinek kellő figyelembe vételéről; csak innét magyarázható a közönségség is, melyely a döntő körök nézik éveken óta a súlyos szenvedést, melyet az iparnak okoz a nyomasztó pénz-s hitelhiány. Mindezek igen komoly s veszteljes bajok, melyek ellen igenis védelemre, oltalomra nagyon szükségese van a magyar iparnak, hogy el ne veszen kezdetben.

III.

Védelemre szorul a magyar ipar szintén — mondhatnám: főképen — a társadalommal szemben. Igen is kisebb-nagyobb mérvben mindnyájunk a hibás, ha a honi ipar még mindig kezdetleges állapotokat mutat fel, ha csak nagyon lassu léptekkel tud haladni s birja megközelíteni a fejlettebb Nyugat-Európa helyzetét. Hátráltatjuk pedig s megnehezítjük a fejlődést különféle képen.

Hátráltatjuk ezt már az ipar hívatása s jelentősége iránt országszerte meg uralgó nézet által. Hála a jelzett történelmi viszonyoknak, még maiglan nem nagyon jelentékeny a mi társadalmunkban azoknak a száma, kik a sajátképeni ipart teljes értéke s jelentősége szerint mog

ülésében a 9-es albizottságot azon utasítással küldötte ki, hogy tekintettel a minisztérium által közölt és kikérendő előterjesztésekre s a bizottság tárgyalásaiban kifejtett eszmékre vegye vizsgálat alá a közigazgatás egyes ágazatait, a minisztériumok szervezeti, beosztási és kezelési rendszerét és adjon a jelen helyzet követelményeinek megfelelőleg javaslatokat a kiadásoknak szükséges asztására íránt. Folyó évi február hó 26-án tartott ülésében a t. bizottság egy további megbízást adott az alolított albizottságnak, a mennyiben utasította arra, hogy tárgyalásait a fődüzetre is kiterjeszve, adjon véleményt arra nézve is, mily pénzügyi rendszabályok létesítendőek vagy készítenők elő az államháztartás egyensúlyának helyreállítására?

Ezen utasítással a t. bizottság kijelölte azon kettős irányt, melyet az albizottságnak követnie kellett.

Ezen kettős feladatot tartotta az albizottság szem előtt, midőn tanácskozási első sorban azon megtakarításokra irányozta, melyek nézete szerint az államháztartás egyes részeiben létesíthetők, és másodsorban azt vette vizsgálat alá, mily rendszabályokkal lehetne az államjövövelmeket a jelenleg fűnálló bevételi ágazatok körében eszközözendő intézkedések vagy új jövedelmi források nyitása által emelni.

Az ezen irányban 65 ülésen át folytatott tárgyalásoknak eredményét az albizottság e jelentésbe foglalva terjeszti a tisztelt bizottság elé.

Az egyes kérdések részletes fejtegetésére az albizottság e jelentésben általában nem bocsátkozik, mert a kérdések részleteinek kidolgozása az albizottság hatásköréhez nem tartozik. Az albizottság feladatát csak az elvi szempontoknak és az általános iránynak kijelölése képezte. A részletek kifejtése az alkalmazásra és a kivételre tartozik. De tartózkodott az albizottság előterjesztelt javaslatainak hosszabb indoklásától is úgy időki-melés czéljából, mint azon oknál fogva, mert a mennyiben ez szükséges lenne, erre a 21-es bizottság tárgyalásai bő alkalmat fognak szolgáltatni.

I.

Államháztartásunk jelen mostoha állapota és az ország kedvezőtlen pénzügyi helyzete sürgetően követelik a kiadásoknak lehetőleg szűkebb határok közé szorítását minden irányban. A kiadások azon folytonos emelkedése, melyet eddigi költségvetésünk főleg az utolsó években mutatnak, az ország anyagi erejének teljes megromlása nélkül többé nem engedhető meg. Az ország pénzügyi helyzete azonban ma ennél többet követel; elkerülhetetlenül szükséges a mai háztartási költségeknek asztására is, mert a jelenleg megállapított és eddig évenként megajánlott kiadásoknak is bizonyos határokokig való mérséklése nélkül az egyensúly helyreállítása nem eszközölhető.

A legszigorúbb takarékoskossá alkalmazása képezi tehát államháztartásunk rendezésének és az egyensúly helyreállításának első föltételét.

Az állami kiadásoknak elkerülhetlenné vált leszállítása azonban okserűen csak úgy történhetik, ha ott a hol kell, az átmenet nehézségeire való tekintettel vitetiki keresztül, mert a rögtönzött és bizonyos határokokon túl vitt reduktiók az ország közigazgatási szervezetében és az államgépezet rendes működésében és az ország államgazdászati életében oly zavarokat idézhetnek elő, melyek következtésikhen könnyen megbosszulhatják magukat minden irányban. Sok és fontos kérdés lesz tehát emiatt megoldandó, nagyfóntosságú intézkedések lesznek életbeléptetendők. De e nehézségektől visszariadni nem szabad.

Mielőbb és erőyes kézzel kell mindazon kérdéseket megoldani, a melyek a háztartásban az egyensúly helyreállításának föltételeit képezik; mert pénzügyeinknek rendezésétől függ az ország hitelének helyreállítása, anyagi és szellemi fejlődése sőt állami fömaradása is.

Az albizottság ezen szempontokból indulva ki az államháztartás kiadási részét azon tájékozó kimutatások

tudják becsülni; talán azt is lehetne állítani, hogy hiányzik még a modern ipar fogalma is irányadó köraink egy nagy részénél. Ismerik s nagyrabecsülik, teljes joggal, a földművelést egy részcél, mely a természetadta kincsünket folyókká s fogyaszthatókká teszi; ismerik másrészcél a kereskedelmet, mely ezekre nézve közvetíti az ajánlatot s a keresletet, mely fölöslegessé teszi távol vidékeken a keletet s esetleg ezeknek fölöslegével itt fedezi a hiányt; de az ipart, nagyobb s tagasabb értelemben, sokan alig sejtik, kevesen méltányolják. Ipar alatt csak a régi kézművet érti s iparosban csak a régi kézművest látja, melyeknek oly szerény a hivatásuk, oly szűk a körük; mellette vagy inkább föltéte, s pedig óriási távolság- vagy magassátsban, észreveszi a gyári ipart, mely zajos nagyszerűsége által erőszakolja a közfigyelmet, s amely minálunk csak ritka példányokban mutatkozik. De sem ez, sem az nem a sajátképeni újabbkori ipar, hanem ahol válllvetve dolgoznak ezer ezer alakban az anyagi erő s a szellemi tehettség; hol összeműködnek a kézmű s a művészet, a technika s a tudomány naponta megújuló találmányai; azon ipar, mely majd a kender s a len földolgozása által egész a föld szivóig nyul le s majd, mint a fényképesnél, a napvilágban keresi munkatársait s termelési eszközeit, mely ma a föld mélységében, a mult évezredek maradványaiban találja az anyagot, melyből a legcsodálatosabb mozdóerőt tud készíteni, holnap pedig a villanyosság rejtélyes tüneményeit kényes szolgáláivá átváltoztatja. Ez az ipar az, t. hallgatóság, mely ma eget s földet ural, az egész világot fölforgatja, átidoimítja, melyet jogosan az újabbkor legelső nagyhatalmának neveznek és a megfelelő bánásmódban részesítik. . . . Csak ott, ahol az ipart ezen alakja s minőségében alig sejtik, csak ott lehetséges még ama bizonyos lenezés s kicsinylés, melyben több oldalról maiglan részesítik az ipart Magyarországon. Ismerünk sok elsőrangú telivér mágnást, aki igen behatóan foglalkozik bizonyos pénzügyi s tőzsdeműveletekkel, melyek nem mindig a legtisztaságosabbak közé tartoznak: de példa nincs arra, hogy csak egy fertálymágnás is reászáta volna magát vagy fiát az iparos munkásságra. . . .

alján, a melyeket a minisztérium mint a közelebbi évekre véleménye szerint valószínűséggel fölvehető előirányzatokat előterjesztett, két irányban vette vizsgálat alá:

1-ször mily megtakarításokat lehet eszközölni a közigazgatás egyes részeiben a közelebbi időben; és 2-or mily változtatásokat és intézkedéseket szükséges tenni ezen czélból a közigazgatás szervezetében.

Az albizottság a közigazgatás több ágazatára nézve a közigazgatási teendőknek decentralizációja és az önkormányzat hatáskörébe utasítása által vélt az államkincstár terhein könnyíthetni, a mellett, hogy ezen uton a közigazgatás gyorsítására és egyszerűsítésére törekedett. A közigazgatás egyes ágazataira nézve ezen irányt tartva tehát szem előtt, vizsgálat alá vette a közigazgatás mily teendői és ha igen mily módon utasíthatók az állami czélok veszélyeztetése nélkül az önkormányzat körébe úgy hogy ez által az államháztartásban megtakarítások legyenek elérhetőek?

Azon közigazgatási kiadások között a melyeknek körében egy ezen szempontból, mint az eszközölhető egyszerűsítések által megtakarítások létesíthetők, az első helyet a központi igazgatás foglalja el. A központi igazgatás költségei 1874-re a hozzá tartozó hivatalokkal együtt, mint központi állampénztár, kamatbiztosítási számszék, statisztikai hivatal stb. 2,988,000 forintot tettek ki.

Ez oly nagy összeg, a mely nem áll arányban a közigazgatás többi ágazatainak költségeivel és azon tiszta jövedelemmel, mely az állam összes szükségleteinek fedezésére rendelkezik.

És a központi igazgatás mind e mellett még sem felel meg mind azon igényeknek, melyet egy minden tekintetben kielégítő és rendezett közigazgatástól követelni lehetne.

A fönlálló rendszer hiányai okozták e bajt.

(Folyt. köv.)

Különfélék.

Budapest, márczius 26.

(Hivatalos.) Steer Ferencz kassai királyi alügyész ugyanoda királyi ügyészé nevezetteti ki. A kir. igazságügyminiszter a nagy-szalontai kir. járásbíróshoz írónkka Sehovits Antal ottani járásbírósi irnokt nevezeti ki. Drótos János miskolci lakos vezetéknévének „Szeremi“-re kért átváltoztatása, Weisz Lajos sumjai lakos vezetéknévének „Fehér“-re kért átváltoztatása megengedtetett. A vasuti és hajózási m. kir. főfelügyelőség által az ezüst arkelet-pótlék f. évi ápril havára 5 százalékkal állapított meg.

Bittonál, mint képviselőházi elnöknel, tegnap volt az utolsó estély. Ezentul már a miniszterelnök rendez folytatást, illetőleg új kiadást a kapósnak bizonyult cikkből. Az utolsó estély meggyőzhetette Bittó urat, hogy tisztelői a hivatalváltózzással nem fogytak de szaporodtak s valóságos „embarras des richesses“ fejlődött ki termeiben képviselőik és kitüntöttegekből. Utóbbiak közül föltúnt: Haynald és Gyulai Edelsheim, Cziráky és Pauler, Pejachevich és Szapary stb. stb.

Az öreg Táncsicsnak minap világgá bocsátott azon állítására, hogy a magyar nyelv valamennyi közt a legrégibb, helyzetünket találon jellemző észrevételt tesz a Szerbszki Nádor pesti levelezője, mondván, hogy mindez nem akadályozza a budapesti német írókat, miképp április 1-jétől Ujpesten német lapot indítsanak meg.

Zrtórköri gyermek szefelőadás lesz Riszner József és neje nő-nevelde tulajdonosok nővendékei által a neveldei tornakészletek javára Jászberényben kedden, márczius 31-én. Az előadandó tüneményes gyermekszínmű öt képben kardalokkal: Bérez király, mely szörnnyűségesség képében eselekedtetett Kurmyver német ur által, s németből fordítottat Risznerné által. Nem különben megjegyztetik, hogy a tirolí falu, havas vidék és gnóm birodalom új díszleteit festő Balog György, — a többi díszleteket szíveségből készítő ifj. Polgáry Ferencz. Eljének.

Victor Emánuel király jubileumához — írják a „P. Napló“-nak — Türr István tábornok, mint már említettük, az olasz királynak táviratilag fejezte ki szerenese kivánatát 25-ik évi uralkodási jubileuma alkalmából, mire a király szintén táviratilag válaszolt. A váltott sürgönyök következőleg hangzottak: Viktor Emánuel Olaszország királyának, Rómában. Engedje az isten, hogy Olaszország felséged ötven éves kormányzatát is megünnepelehesse. Ösinte hódolattal Türr. (A király válasza.) Generale Türr Pest. La ringrazio dei suoi auguri e Le ricambio ogni specie di bene. Fanti saluti Vittorio Emanuele. Magyarul: Türr tábornoknak Pest. Köszönöm önnek óhaját, viszonzva kívánok minden jót. Üdvözlí Viktor Emánuel.

Történeti lapok t. előfizetőit tisztelettel kérem, méltóztassanak megrendeléseiket e hó végéig beküldeni, hogy a nyomtatandó példányok száma felől magamat minnél előbb tájékozhassam, miután a fölőtte költséges kiállítás miatt fölösleges példányokat nem fogok nyomtatni. Az első szám ápríl 3-án már megjelenik, s az előfizetők a legközelebbi postával kappi fogják. Előfizetési ára félérre 6 frt, egész évre 12 frt. Évnyegyedre előfizetést a kiadó hivatal nem fogad el. Az előfizetési összegek Kolozsvárra, a Történeti lapok kiadó hivatalához utasítandók (Gr. Teleki Domokos ur házánál.) K. Papp Miklós, a Történeti lapok szerkesztője.

Schossberger Vilmos, egyike a legkedveltebb s legrégibb budapesti kereskedőknek tegnap meghalt. A gyászjelentés így szól: Öszvgyi tornyai Schossberger, született Sachs Regina saját egy fia tornyai Schossberger Zsigmond kir. tanácsos, tornyai Schossberger Henrik, — leányai tornyai Schossberger Teréz férjezett Kohn M. B. né, tornyai Schossberger Laura özvegy budai Goldberger Zsigmondné, tornyai Schossberger Emma férjezett Fischl Guttmanné, tornyai Schossberger Amália férjezett Tafler Adolfné, tornyai Schossberger Luiza férjezett Kohner Zsigmondné, — menyei, tornyai Schosberger Zsigmondné született Mayer Teréz, tornyai Schosberger Henrikné született Hellmann Zsófia, — vejei Kohn M. B., Fischl Guttmann, Tafler Adolf és Kohner Zsigmond, nem különben unokái és másodizben unokái nevében mély fájdalom-

tól áthatott szívvvel jelenti felejthetlen férje, illetőleg atyjuk ípjok, nagyatyjuk és ósatyjuk tornyai Schosberger Simon Vilmos nagykereskedő és földbirtokos ureak folyó márczius hó 25-én tevékeny életének 78-ik évében rövid szenvedés után bekövetkezett halálát. A drága elhunytak hült tetemei pénteken, folyó hó 27-kén délelőtli 10 óraker a gyászszobából (Nádor-utca 17. sz. a.) az izz. temetőbe örök nyugalomra fognak helyeztetni. Budapest 1873-ik évi márczius hóban. Béke hamvaira!

Rövid hírek. A király Sajó-Lád község tűz-károsult lakosai részére magánpénztárából 300 frt segélyt adományozott. — Az iparmuzeum számára a régi sóház terét ajánlják. Az „Ellenőr“ helyesen jegyzi meg, hogy azon hely, ha nagyobb épületet akarnak emelni, igen kicsiny. — Az országos kisdedvédő egyelet az intézete mellé fölláttatandó képezede számára ingyen telket kért a varostól. A gazdasági bizottság támogatandóknak javasolja az egyeletet, de előbb fölszóllítani kívánja azt, nyilatkozzék, hogy azon helyzetben van-e, hogy a képezdét föl is építheti; a bizottság azt kívánja kimondatni, hogy a telek csakis a mondott czélra adatik oda, úgy hogy ha az épület más czélra használtatnék föl, a telek tulajdonjoga visszazsáll a városra. — A budai városrészekben a sorozás napokban fejeztett be következő eredménynel: Az első korosztályból 51 soroztatott a rendes hadseregbe, 36 a póttartalékosok közé. A második és harmadik korosztályuak közül pedig 100 soroztatott a magyar honvédségbe. Az eredmény meglepőleg kedvező, s azon aggodalom, hogy a mostani nemzedék gyengességénél fogva baj lesz a honvédségét tetemesszaporíthatni, nemcsak hogy nem mutatkozik alaposnak, hanem majdnem minden második hadköteles itélet tett alkalmasnak a hadi szolgálatra. Az is dicséretes körülmény, hogy 317 egyén körül az idén alg 26 maradt el törvényellenesen a sorozástól. E hó 26-án kezdődik s pesti kerületekre nézve az újonozás. — A népszínház építését egyidőre be kellett szüntetni, mert az építési engedély nem kéretett ki előre. Most futkosnak utánna. — Túrshmann Rikhard, a jeles előadó közelebb folytatja fölőlvásásait a classicus dramákból a „Hungária“ szűlloda dísztermében. Márczius 27-dikén Shakespeare „Hamlet“-je, márczius 29-én Sophokles „Oedipus király“-a, márczius 31-én Göthe „Faust“-ja van kitézve. Jegyek válthatók: Grill udvari könyvkereskedésében (Dorothy-utca 2-dik sz. a.) és Rózsavölgyi és társa zeneműkereskedésében, (Krisztóf-tér 4. sz. a.) Hyrtl József köszönő levelet intézett a budapesti orvosnővendékekhez, melyben igen nagy hazafisággal nyilatkozik az ősz tudós ismét.

Nemzeti színház. Péntek, márczius 27. „A Társaságból“. Színmű 4 fölvonásban.

Táviratok.

Versailles, márczius 25. Pelletan interpellálja a kormányt, a polgári temetések íránt. A községi tanácsosok megbízatásának meghosszabbításáról szűlő törvényjavaslat 377 szóval 302 ellenében elfogadtatott.

Versailles, márczius 24. A nemzetgyűlés 28-tól május 12-ig elnapolja magát. Holnap tárgyalatik a községi tanácsosok megbízatásának meghosszabbításáról szűlő törvény. Csütörtökön a párisi új erődök kérdése jön vita alá.

Durango, márczius 24. A carlisták tízes golyókkal kezdik Bilbaot ostromolni. Egész utcazk lángban vannak. Az ostromlók Albia külvárost elfoglalták.

Lisabon, márczius 15. A Brasilből Európáig tervezett tengeralatti huzal Madeire-St. Kucent része átadatott a forgalomnak; a Pernambucoiban végződő rész augusztusban tétetik le.

Belgrad, márczius 25. A herceg szánysegéde, Nikolits alezredes a hadsereg parancsnokává nevezetteti ki. — A magyar-osztrák ügyvivő, Kállay visszakerkezett.

Közgazdaság.

Budapest, márczius 26.

Az alföld-flumei vasut választmányá, mint a „Hun.“ hallja, 2 milliónyi kölcsön fölvtelét fogja indítványozni a közelebb tartandó közgyűlésen. Ez a forgalmi eszékzők szaporítására, a nagyváradi, csabai, villányi és szegedi indóházak kiépítésére van száznva.

A kormány birtokában levő 26,000 tiszali vaspályarészvényről a „N. fr. Pr.“ azt írta a napokban, hogy azok még folyvást el vannak zálogosítva. Ez a hír nem áll. A részvények még az új kölcsön első harmadának fölvtelékör visszaváltattak, és, mint halljuk, a vaspályatársulat közelebbi közgyűlése alkalmával a kormány által deponáltatni fognak.

Az ezüst arkeletpótlék minden magyarországi vasutnál a f. évi ápril hó 5 százalékkal állapított meg.

A ferencz- és józsefvárosi takarékpénztár tümegondnokasága végre valahára megtette azon jelentését a kereskedelmi- és váltótörvényeszkűnél, hogy már most képes a váltókra és takarékpénztári könyvekre egyelőre 25 százalékot fizetni. Bizony régi ideje lett volna az ily intézkedésnek, annyival inkább, mert a nevezett takarékpénztár hitellezői nagybőbbára a társadalom szegényebb osztályaihoz tartoznak.

A budapesti gabna és értékőzsdéről, márcz. 23. A külföld és bécsi tőzsdék deroute-ja folytán az itteni tőzsdé is igen lanyha volt. Csak aladókkal lehetett talákozni, s a vevő csak contremineurók voltak, minék folytán az árfolyamok jelentékeny csökkenést szenvedtek. A forgalom igen korlátolt volt. Vasuti kölcsön 94 3/4—95, magyar sorsj, 77 1/4, 6%-os pesti keresk. bank záloglevél 86 3/4, angol-magyar bank r 29, municzipális 28.50, magyar hitel 146—147, franco-magyar 49, földhíttárs. 58.50—58.75, takarékö és hitel 52, első hazai takarékpénztár 117 1/2, magyar gőzhajó 9. — Valuták keveset változtak; 20francos arany 8.92, 5.27, porosz p. u. 1.66 1/2—1.66 3/4.

Felelős szerkesztő: Huszár Imre.

A budapesti áru- és értéktőzsde hivatalos árjegyzései 1874. márczius 26-án.

Gabona-árak.		Hang.	Vámmászánként	Bélfiz.	Részvények.				Magy. vasuti köles. (120 frt ez.)				
			font	forint	Adva	Tartva	Bélfiz.	Adva	Tartva	Adva	Tartva	Adva	Trtvaa
Buza, bányági ó v. uj	83	7.50	7.65	315	Első magy. ált. biztosító-társaság	990	1000	500	Első magyar serfözde	405.	415.	94.75	95.
" " " "	85	7.75	7.80	200	Haza			200	Sertéshizfaló	158.	160.	130.50	131.
" " " "	87	7.85	7.90	300	Pannonia	380.	385.	200	Athenaeum	246.	248.	220.75	221.
tiszav. " " " "	83	7.65	7.75	100	Pesti bizt.	63.	64.	500	Pesti könyvnyomda	620.	625.	865.	870.
" " " "	85	7.85	7.95	200	Hunnia	72.	74.	200	Egyesült magyar gőzhajó-társ.	8.50	9.	34.50	35.
" " " "	87	7.95	8.00	300	Unio	180.	185.	500	Ganzféle vasöntőde	350.	355.	962.	964.
pestm. " " " "	83	7.55	7.65	200	Pesti közuti vaspálya	341.	342.	200	Gschwind-féle szeszgyár	232.	234.	533.	535.
" " " "	85	7.80	7.90	200	Budai " " " "	108.	110.	200	Börgyár	85.	86.	199.	200.
" " " "	87	7.95	8.05	200	Budai hegyipálya	55.	60.	200	Gyapmosóda	100.	105.	2060.	2065.
fehért. " " " "	83	7.75	7.85	80	Municipális hitelintézet	28.50	29.	100	Salgó-tarjani kőszénbánya	101.	102.	195.	199.
" " " "	85	7.95	8.	85	Angol-magyar bank	28.	30.	200	Schlick féle vasöntőde	163.	165.	426.	430.
" " " "	87	8.	8.10	166	Magyar általános hitelbank	144.50	145.	200	Sósuti kőbánya	116.	118.	316.50	317.
bácskai " " " "	83	7.80	7.90	200	Franco-magyar bank	48.50	49.	500	Első magyar szeszfinomító	170.	175.	143.50	144.
" " " "	85	7.95	8.05	100	Magyar általános földhitel-társ.	58.50	59.	200	Alagut	79.	80.	214.50	215.
" " " "	87	8.	8.10	70	Pesti egyleti bank	41.	41.50					142.	143.
" " " "	85	7.95	8.05	50	Takarék- és hitelegylet	51.75	52.					94.50	95.
" " " "	87	8.	8.10	50	Buda-ó-budai népbank	33.50	33.75					84.50	84.75
Rozs . . . . . 80 frt után	nyha	5.20	5.40	50	Buda-ó-budai népbank	33.50	33.75					90.10	90.30
Arpa, malata. 72 " " " "	"	4.20	4.60	100	Iparbank	51.	52.					85.	85.
" " " " abraknak 72 " " " "	"	3.70	4.85	200	Budai kereskedelmi és iparbank	185.	190.					91.50	92.
Zab " " " " " " " "	"	2.50	2.55	500	Pesti kereskedelmi bank	748.	750.					82.	83.
Tengeri, bányági, mérője	"	4.75	4.80	200	Pesti iparbank	375.	385.					83.50	83.75
" " " " másnemű	"	4.70	4.75	100	Budapesti kézművesbank	67.	68.	100	Lánchid	84.	84.50	136.50	137.
Köles " " " " " " " "	"	4.70	4.75	50	Hivatalnok. hitelegylet I. em.	43.50	44.	150	Budapesti malom 6 ^o	174.	176.	132.	132.50
Repce, fekete 75 " " " "	"	4.70	4.75	80	Kisbittokos. hitelintézet							109.25	109.50
" " " " bányai 62 " " " "	"	4.70	4.75	100	Országos közp. takarékp. 5 ^o	81.	82.					67.75	68.25
" " " " " " " "	"	4.70	4.75	1000	Pesti hazai	2160.	2175.						
Bélfiz. Értékpapírok.	Adva	Tartva			100 Budapesti fővárosi	177.50	178.						
Allampapírok.					100 Köbányai takarékpénztár	49.	51.						
Magy. vasuti köles. 120 frt.	94.75	95.25	60	Újpesti takarékpénztár	42.	44.							
Magy. sorsjegy-kölesön .	77.50	77.75	500	Árpádmalom	38.	40.							
Földteherm. kötv., magyar	75.	75.25	500	Blumféle	37.	40.							
" " " " temesi	74.50	75.	500	Concordia	270.	275.							
Dézsavált. kötv. 100 frt.	70.25	70.75	200	Erzsébet	108.	111.							
Egység. államad. papir.	69.50	70.	160	Luiza	146.	147.							
" " " " " " " " " "	73.75	74.25	200	Molnárak és sütők	228.	230.							
" " " " " " " " " "	73.75	74.25	500	Hengermalom	785.	790.							
" " " " " " " " " "	103.	103.50	300	Victoria	104.	106.							
Kisorsolással 1860. á 500 f.	108.	110.	100	Első budapesti	635.	640.							
" " " " " " " " " "	138.50	139.50	100	Budai gyárudvar	19.	20.							
1871. pestvárosi köles. 6 ^o	82.75	83.	1000	Pannonia	415.	420.							

A „KÖZÉPPÁRT”-ra

Előfizetési föltételek:

Vidékre postán vagy helyben házhoz hordva
egész évre . . . . . 16 forint
fél évre . . . . . 8 „
negyed évre . . . . . 4 „

Egyes szám 6 krajczár.

Hirdetmények díja:

6-hasábos petsor egyszeri hirdetésnél 12, kétsze-
rinél 10, háromszorinál 8 kr. Nyilttéri petsor 50 kr.
Bélyegdíj külön 30 kr.
Hirdetmények elfogadtatnak a kiadóhivatalon kívül
egyedül Haasenstein és Vogler hirdetésfelvételi
hivatalában Budapesten: Dorottya-utca 3. sz. I. em.
Bécs: Wallfischgasse 10. sz. Prága: Graben 27.

HIRDETÉSEK.

Dr. Schwaiger növény-kivonata

jóállás mellett négy hét alatt gyökeresen gyógyítja még a
megrögzött férfi-tehetetlenséget is; minden más nemző szervi
(férfi és női) betegségeket legrovidebb idő alatt. Egy üveg
ára 2 frt o. 6. használati utasítás és levelezéssel, az őszeg
beküldése vagy utánvét mellett közvetlenül

Dr. Schwaigertől

Bécsben, VII. Schottenfeldgasse 60.

A név és lakhely hibátlan és olvasható följegyzése kéretik.

Azon uraságok, kik 10-14 éves gyermekeket és
francia játszótársakat
2-3 évi szerződés mellett felvétetni oajtanak, szíves-
kedjenek hozzám fordulni. Szerzek továbbá közvetlenül
Svájzból **bonne-okat**
12 frt havi fizetéssel, 2 évi szerződés mellett;
szobaleányokat
12-14 frt havi bérral, két évi szerződés mellett s meg-
térítésével az utazási költségeknek Svájból.
Helyszerzési intézetem fennáll már 14 év óta s az
egyetlen az egész birodalomban; — nemcsak a mi ható-
ságainktól, hanem az összes hírlapokban a svájci ha-
tóságok által ajánlva.
A legjobb **francia, angol nevelőnőkről** gondoskodni van.
Ertesítések készséggel adatnak.
Mély tisztelettel **NEUMANN**
helyszerzési irodája Pestén, kigyó-utca 6. sz.
Bizonyítvány.
Számos magyarországi egyének, valamint Svájból
nevelőnők s bonne-ok gyanánt ide szerződött leányok
a **közvetítő igaztalan s teklismeretlen bánásmódja** elleni
panaszaiuk folytán indítattva érzem magamat, hogy egy-
részt ez igaztalan eljárásnak végetvessek, másrészt, hogy
a svájci nők sorsán könnyítsek s ezáltal a kölcsönös
bizalmat megerősítem; ennélfogva a helybeli hatóság,
valamint a közvélemény után is tudakozódtam, kinek
kezeibe lehetne a **közvetítő ügyet** legbiztosabban letenni,
s az általános választás
NEUMANN BERNÁT ur
(Pest, kigyó-utca 6. szám)
tizenkét év óta fennálló elhelyező intézetére esett. Ez
intézetet ennélfogva a t. ez. szolgálatnyújtóknak s szol-
gálatkeresőknek azon hozzáadással ajánlom, hogy **egy-
edül ez érdemi meg a francia Svájból** való egyének ide
szerződötése alkalmasa a t. ez. hatóságok s magáno-
sok legmelegebb pártfogását, ami által az is elérik,
hogy a mindkét felek közt eddig előfordult egyenetlen-
ségeknek egyszer mindenkora vége szakad.
KELLER U., Magyarország svájci csonlja.

Ráth Mór kiadása: „Házi és gazdasági könyvtár!”

- Hevesi Lajos.* Budapest és környéke. A fővárosi hatóság megbízásából. A közmun-
tanács adatai után készült legújabb térképpel, betűrendes utczamutatóval és szá-
mos fametszettel, ára kötve 1 frt 80 kr. Díszkötésben 2 frt.
Budapest legújabb térképe. A közmun-
tanács adatai után, betűrendes utczamutatóval. Kötve
ára 80 kr.
Kodolányi Antal. Gazdasági haszonbéri minta-szerződés. *Dr. Drechsler* göttingai
igazgató koszorított pályamunkája után. Függelékül: A magyar államjavak- és köz-
alapítványi jószágokról kötött haszonbéri szerződések mintája. Ára 3 frt.
Dr. C. Neubauer A bor-vegytana. A m. kir. földmívelési miniszterium megbízásából fordít-
totta Tuba Lajos, a kolozs-monost. gazd. tanintézet vegytanára. Ára 1 frt.
Bock Ernő Károly. Az egészség négy könyve. A magyar nép szükségéhez alkalmazva. A
szövegbe nyomott 38 ábrával; második jutányos kiadás. Fűzve 5 frt helyett 3 frt,
kötve 3 frt 70 kr.
Dapsy László. A talajkimerülés befolyása az államok életére, különös tekintettel Magyarországon
jövőjére. Leszállított ára 1 frt 60 kr helyett 1 frt.
Csengerly Antal. Népbank és ezzel összekötött takarékpénztár terve. Ára 40 kr.
Némethy Imre. Az olcsó vasutakról. Ára 40 kr.
Dr. Perlaky Mihály. Népszerű borászati kézikönyv. Vegytani alapon írva. A földmiv. minisz-
terium által kitűzött pályadíjra érdemesített munka. Ára 50 kr.
Tormay Béla. Gazdasági lötenyésztes. Jutalmat nyert pályamű. Ára 1 frt.
Petzval Otto. Kézikönyv mezei gazdák, gépészek, mozdonyvezetők és fűtők számára. 39 famet-
szettel. Ára 2 frt.
Mandis J. Az okszerű dohánytermelés és kezelés kézikönyve. A földmiv. m. megbízásából. Ára 50 kr.
Kriesch. Mihály. A földmiv. miniszter. megbízásából. Ára 50 kr.
Kenessey Kálmán. Nézetek a hazai halászat ügyében. Ára 50 kr.
— *Gazdasági munkaerő-csalomítás.* Ára 40 kr.
Koller G. A buzatultermelésnek káros volta és az állattenyésztés előnye. Pályamű. Ára 10 kr.
Lukácsy Sándor. A jatenyésztes. Olvasókönyv a népiszkolák használatára. A földmiv. miniszter
megbízásából. Ára 40 kr.
Mokry Sámuel. Beszélgetések a buzatultermelés káros volta felett. Pályamű. Ára 15 kr.
Dr. Entz Ferencz, Dr. Málnay Ignác és Tóth Imre. Magyarország borászata. A földmiv. mi-
niszteriumhoz intézett jelentés. Ára 1 frt.
Dr. Entz F. és Dr. Málnay I. A szőlőszet és borászat Erdélyben. A földmiv. miniszteriumhoz
intézett jelentés. Ára 1 frt.
Máday Izidor. Népszerű utmutatás a lennek belga mód szerinti mivvelése és készítéséről. Különös
tekintettel Felső-Magyarország viszonyaira. A földmiv. miniszterium megbízásából.
Ára 30 kr. (Német nyelven is kapható.)
Fuchs I. M. Közlemények a m.-óvári m. kir. gazdasági felsőbb tanintézzettel egybekapcsolt gaz-
dasági eszköz-és gépkészlet állomás köréből. A földmiv. miniszterium megbízásából.
Ára 30 kr. (Német nyelven is kapható.)
Entz F. Népszerű kate a szőlőművelés és borkezelés okszerű módjairól. Ára 40 kr.
Korizmic László. Gazdasági levelek. Ára 1 frt 50 kr.
Fest Imre, államtitkár. A földmiv. ipar- és kereskedelemügyi m. kir. miniszterium öt
évi működése (1867-1872.) Ára 1 frt.